Mikael Hidén

PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA 1.12.2021 KELLO 9.30
PNE 3/21 vp eduskunnan kanslian ohjesäännön muuttamisesta
ja eduskunnan työjärjestyksen 15 §:n kumoamisesta

Tarkastelen ensiksi ehdotusta TJ 15 §:n kumoamisesta.
Säännös koskee eduskunnan kirjaston hallitusta. Säännöksen 1 momentti ei sisällä itsenäistä normia, vaan on merkitykseltään lähinnän informatorinen siinä kun todetaan, että eduskunta valitsee vaalikauden ensimmäisillä valtiopäivillä eduskunnan kirjaston hallituksen ”siten kuin siitä erikseen säädetään”. Kun työjärjestys tuli voimaan 1.3.2000, viittaus kohdistui silloin voimassa olleen eduskunnan kirjastosta 1984 annetun lain (983/1984) 3 §:ään ja kohdistuu nyt sisällöltään vastaavaan 2 §:ään eduskunnan kirjastosta voimassaolevassa, 1.1.2001 voimaan tulleessa laissa (717/2000). Säännöksen 2 momentin mukaan ”kirjaston hallitus antaa eduskunnalle vuosittain kertomuksen”. Momentti on muotoiltu itsenäisen normin tapaan, mutta senkin osalta vastaava normisisältö löytyy jo em. vuoden 1984 lain 5 §:stä ja nykyisen kirjastosta annetun lain 3 §:stä.

Ehdotus TJ 15 §:n kumoamisesta liittyy siihen puhemiesneuvoston ehdotuksessa kuvattuun uudistukseen - tai pikemminkin on osa sitä uudistusta – jossa eduskunnan kirjaston hallinnointia kehitetään kevyemmäksi niin, että kirjastoa koskeva laki kumotaan, kirjaston hallituksesta ja kirjaston erillisistä kertomuksista luovutaan ja kirjasto toimii edelleen osana eduskunnan kansliaa ja kuuluu jatkossa kanslian tieto- ja viestintäosaston tietotukiyksikköön. Jos TJ 15 §:n säännökset olisivat tässä välttämättömiä eduskunnan kirjastosta annetun lain täytäntöönpanossa (kuten asetuksen säännökset välistä ovat lakien täytäntöönpanossa) voisi asianmukainen

menettely tässä edellyttää huolenpitoa siitä, että TJ 15 §:n kumoaminen tulee voimaan vasta kun kirjastosta annetun lain kumoaminen on tullut voimaan. Tällaista kytkentää ei tässä tapauksessa kuitenkaan ole. Eduskunnan kirjastosta annetun lain säännökset kirjaston hallituksen valinnasta ja hallituksen vuosittain antamasta kertomuksesta ovat voimassa ja sellaisenaan soveltamiskelpoisia riippumatta siitä, onko TJ 15 §:n säännös vielä voimassa tai jo kumottu. Toisaalta: jos eduskunnan kirjastosta voimassa oleva laki kumotaan ja hallitus (ainakin nykymuotoisena) lakkaa olemasta, näyttää asianmukaiselta, että TJ 15 §:n säännös - ajastaan näin jääneenä – kumotaan samalla kertaa tai heti sopivassa tilanteessa.

Vaikka TJ 15 §:n säännöksen kumoamisessa ei siten ole tarkkaan ottaen välttämätöntä odottaa, miten eduskunnan kirjastosta annetun lain kumoamista koskeva , vastikään sivistysvaliokuntaan lähetetty lakialoite LA 48/21 vp etenee, on nähdäkseni kuitenkin aiheellista jotenkin synkronisoida näiden samaan kokonaisuuteen kuuluvien asioiden ”valmistuminen” eduskunnassa.

- - - - - - -

Puhemiesneuvoston ehdotuksen toinen kohde on eduskunnan kanslian ohjesäännön muuttaminen. Muutokset koskevat osin kanslian tieto- ja viestintäyksikköä ja siinä mm. kirjastopalvelujen järjestämistä sekä osin muita kysymyksiä. Minulla ei ole edellytyksiä todella arvioida ehdotettujen muutosten tarkoituksenmukaisuutta eikä toisaalta myöskään mitään syytä epäillä eduskunnan omassa koneistossa tapahtuneen valmistelun asiantuntemusta. Mainitsen tässä erikseen vain kaksi seikkaa.

Kun vuoden 2000 valtiopäivillä käsiteltiin nykyisen eduskunnan kirjastosta annetun lain säätämiseen johtanutta esitystä, lausui perustuslakivaliokunta mietinnössään mm.(pevm 10/00 vp):

> ” Valiokunta on asian käsittelyssä kiinnittänyt huomiota perustuslain 52 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan eduskunnan työjärjestyksessä annetaan tarkempia säännöksiä muun muassa eduskunnan toimielimistä. Saman pykälän 2 momentin perusteella eduskunta voi antaa ohjesääntöjä esimerkiksi eduskunnan sisäistä hallintoa varten. Valiokunnan käsityksen mukaan Eduskunnan kirjaston uusi, esityksessä tarkoitettu organisatorinen asema on sellainen, että se voitaisiin säännellä myös perustuslaissa mainituin eduskuntaa koskevin säädöksin. ”

Lausuma on sikäli merkittävä, että valiokunta siinä selvästi lähtee siitä, että hallituksen esityksessä tuolloin esillä ollut eduskunnan kirjaston organisatorinen järjestely olisi voitu säännellä myös PL 52 §:n mukaisin eduskunnan sisäisin säädöksin.

Tämä kanta nähdäkseni kattaa myös nyt ehdotetun, laissa säätämisestä luopumisen sisältävän järjestelyn.

Toisen seikan esiin ottaminen ehkä johtuu vain asiantuntemattomuudesta.. Kanslian ohjesäännön nykyisen 13 §:n 4 momentin mukaan eduskunnan kirjasto ”palvelee eduskuntaa” ja lisäksi toimii eduskunnan keskusarkistona sekä julkisena, oikeudellista, yhteiskunnallista ja eduskuntatietoa jakavana kirjastona. Säännöksen nyt ehdotettu 4 momentti kuuluu: ”Eduskunnan kirjasto toimii julkisena oikeudellista, yhteiskunnallista ja eduskuntatietoa jakavana kirjastona.” Ehdotuksen perusteluissa (s.5) mainitaan vain keskusarkistoa koskevan maininnan poistamisesta momentista, mutta ei viitata mitenkään siihen, että myös maininta eduskunnan palvelemisesta on momentista poistettu. Minusta maininta eduskunnan palvelemisesta olisi tässä edelleen perusteltu - eduskunnan kirjasto ei ole vain (jokin) ”julkinen kirjasto”, joka jakaa tietynlaista tietoa.

- - - - - - -

(Asian ulkopuolelta: onko em. säännöskohdassa adjektiivit ja yhdyssanan näin liittävä muotoilu (”oikeudellista, yhteiskunnallista ja eduskuntatietoa”) kielen kannalta täysin kunnossa? )